— *Brjef* landshöfðingja *til amtmannsins yfir suður- og vesturumdæminu, um* bæjarfulltrúakosningu. — Verzlunarþjónn í Ísafjarðarkaupstað, sem var til húsa hjá hlutaðeigandi verzlunarstjóra, og hafði hjá honum fæði og þjónustu, hafði verið kosinn bæjarfulltrúi, og var kosning þessi álitin gild samkvæmt 3.—4. gr. reglugjörðar frá 26. jan. 1866, með því að hinn kosni bæjarfulltrúi gæti ei talizt öðrum háður sem hjú, þó hann væri verzlunarþjónn. **14** 15. febr.

— *Brjef* landshöfðingja *til landsyfirdómsins, um* dómasafn. — Í brjefi 22. þ. m. hefir hinn heiðraði landsyfirrjettur út af beiðni secretairs J. Jónssonar, sem hingað hefir verið send, um styrk af landssjóði til að halda áfram dómasafni því, er hann hefir gefið út fyrir árin 1873 og 1874, látið það álit í ljósi, að það að vísu sje mjög æskilegt, að helztu dómar, sem landsyfirrjetturinn upp kveður, og hæstarjettardómar í íslenzkum málum verði almenningi kunnir, en að engin sjerleg þörf þó virðist á að gefa út þvílíkt dómasafn út af fyrir sig, þar allir slíkir dómar sjeu teknir í blöðin, og því næst getið þess, að skyldi slíkt dómasafn álítast nauðsynlegt eða æskilegt, og styrkur til að gefa það út verða veittur af landssjóði, eigi það bezt við, að yfirdómurinn annist sjálfur um að gefa út þvílíkt safn. **15** 18. febr.

Út af þessu leiði jeg ekki hjá mjer þjónustusamlega að gefa það til vitundar, að jeg, eins og hinn heiðraði rjettur, álít það mjög æskilegt, að umgetnir dómar verði almenningi kunnir, en að mjer virðist ekki viðkunnanlegur birtingarháttur sá, sem hefir að undanförnu átt sjer stað, sumpart í blaðinu «Þjóðólfi», sumpart í «Ísafold», þar sem að eins útdráttur er gefinn af flestum dómunum, og þar að auki er engin vissa, hvorki fyrir að útdrættirnir sjeu rjettir, nje að allir dómar verði á þenna hátt auglýstir, og getur slíkur birtingarháttur ekki tekið fyrir það, að sjerstakt dómasafn sje æskilegt. Jeg er þess vegna fús á að leggja til af fje því, sem veitt er með fjárlögunum frá 15. okt. f. á. 15. gr., hæfilegan styrk til að gefa út sjerstakt dómasafn, og með því að jeg er hinum heiðraða yfirrjetti samdóma um, að það væri æskilegt, að þvílíkt safn yrði út gefið að tilhlutun rjettarins sjálfs, eða einhvers af dómurum hans, og jeg dirfist að skilja nefnt brjef af 22. f. m. sem tilboð um þetta, skal jeg biðja mjer þóknanlegrar uppástungu um, hversu mikill styrkur sá ætti að vera, sem með virðist þurfa til að gefa út þetta dómasafn.

— *Brjef* landshöfðingja *til amtmannsins yfir suður- og vesturumdæminu, um* verðlaun fyrir jarðabœtur. — Samkvæmt tillögum amtmanns var þeim 148 kr., sem samkvæmt dómsmálastjórnarbrjefi frá 26. febrúar 1870 og 6. gr. E. 8 fjárhagsáætlunarinnar fyrir árið 1875 voru ætlaðar til eflingar garðarœktinni í vesturumdœminu, út býtt í verðlaun til neðannefndra manna, sem sýnt hafa dugnað í landbúnaði, einkum í þúfnasljettun og túngarðahleðslu **16** 2. marz.

bóndans Indriða Gíslasonar á Hvoli í Dalasýslu	50 kr.
— Kára Konráðssonar í Hraunsfirði í Helgafellssveit í Snæfellsnessýslu	48 —
hreppstjóra Björns Gíslasonar á Brúarhrauni	50 —

— *Skýrsla* amtmannsins *yfir suður- og vesturumdœminu, um* árangurinn af ráðstöfunum til útrýmingar fjárkláðanum. — Síðan jeg í brjefi dag- **17** 16. marz

17 16. marz. settu 18. okt. f. á. skýrði herra landshöfðingjanum frá heilbrigðisástandi sauðfjárins á hinu kláðagrunaða svæði í suðuramtinu, eptir að fjárrjettir voru nýlega afstaðnar, hefir hvervetna verið höfð stöðug aðgæzla á fjenu, skoðanir á því fram farið allajafna með hálfsmánaðarfresti, og baðanir verið fyrirskipaðar samkvæmt auglýsingu herra landshöfðingjans frá 30. ágúst f. á. Hreppunum var skipt í svo kallaðar baðsveitir, baðstjórar skipaðir yfir þær til að sjá um baðanir og skoðanir undir yfirumsjón hreppstjóra og lögreglustjóra, en í sumum hreppunum voru skipaðir sjerstakir hreppstjórar í fjárkláðamálinu, þar sem það eptir kringumstæðunum þótti nauðsynlegt.

Jeg skal því næst fyrst leyfa mjer að skýra frá ástandinu í Gullbringu- og Kjósarsýslu, og í þeim hluta Árnessýslu, sem hefir verið kláðagrunaður. Eins og getið er um í skýrslu minni frá 18 okt, f. á. gjörðu fjáreigendur í 4 syðstu hreppunum í Gullbringusýslu, Grindavíkurhreppi, Hafnahreppi, Rosmhvalaneshreppi og Vatnsleysustrandarhreppi, samþykkt um að skera allt fje sitt fyrir nýár, og hefir samkvæmt þeirri samþykkt öllu sauðfje verið eytt í þessum hreppum.

Í öðrum hreppum á hinu hjer umrædda svæði hefir enginn almennur niðurskurður fram farið, en þó hafa fjáreigendurnir sumstaðar nokkuð fækkað fje sínu til þess að geta betur hirt um það fje, er þeir settu á vetur, ef kláði kynni, að koma upp í því, og hefir hinn setti lögreglustjóri í fjárkláðamálinu stutt að þessu með því að fram fylgja því, sem fyrir skipað er í 2. grein fyrrnefndrar auglýsingar um aðvörun til fjáreigandanna um að hafa hús og hey handa fjenaði sínum.

Við skoðanir þær, sem fram hafa farið, hefir kláðans orðið vart á allmörgum stöðum, en yfir höfuð í mjög fáum kindum á hverjum stað, og skal jeg nú leyfa mjer að skýra frá ástandinu eins og það hefir sýnt sig í hverjum einstökum hreppi, samkvæmt skýrslum hins setta lögreglustjóra í fjárkláðamálinu, dags. 12. nóvbr. f. á., 18. janúar þ. á., 21. f. m. og 6. þ. m.

Í Álptaneshreppi höfðu farið fram 6 skoðanir og 2 almenn böð, annað um mánaðamót október og nóvembermánaða, hitt í miðjum desember. Á undan fyrra baðinu fannst kláði á 3 bæjum í 6 kindum alls, og á undan síðara baðinu í einni, og voru allar þessar kindur skornar. Eptir síðara baðið fannst enginn kláði í hreppnum, og hefir hans ekki orðið vart þar síðan.

Í Seltjarnarneshreppi hefir eitt almennt bað framfarið; þar hefir fundizt kláði eða kláðavottur í 3 kindum, sinni á hverjum bæ; kindur þessar hafa verrið skornar, og tvíbaðað allt fje á þessum bæjum. Síðan hefir ekki orðið kláðavart í hreppnum.

Í Reykjavík fram fór eitt bað; þar fannst ekki kláði fyrir baðið, og hefir eigi fundizt þar síðan.

Í Mosfellssveit var baðað tvisvar á sömu tímum og í Álptaneshreppi. Á undan fyrra baðinu vissu menn þar ekki af kláða, en eptir þetta bað fannst kláði á einu lambi, sem var skorið, og allar kindur, sem það hafði gengið saman við, tvíbaðaðar. Eptir síðara baðið fannst grunur um kláða í einni kind; þótti það óvíst, hvort þetta væri kláði; en til tryggingar var fyrirskipað nýtt bað á kindum þeim, er hún var með. Síðan hefir þar ekki orðið kláðavart.

Í Kjalarneshreppi fór fram eitt almennt bað um október og nóvembermánaðamót. Fyrir baðið fannst kláði í 5 kindum, og eptir baðið við skoðun síðast í nóvember og í byrjun desembermánaðar fannst á 5 bæjum 21 kind með kláðavotti; kindur þessar voru teknar frá til lækningameðferðar, og nýtt almennt bað fyrir skipað yfir öll þau hverfi, þar sem kláðinn hafði gjört vart við sig. Síðan hefir þar ekki orðið kláðavart; þó hefir hinn

setti lögreglustjóri í skýrslu sinni frá 6. marz skýrt frá, að hann þá hafi verið nýbúinn að fá skýrslu um, að vottur hafi fundizt í einni kind, en að það hafi þótt óvíst, hvort það hafi verið lifandi kláði. 17 16. marz.

Í *Kjósarhreppi* fram fór almennt bað um sama leyti og í Kjalarneshreppi. Fyrir baðið fannst kláði á 7 bæjum í 17 kindum alls, sem allar voru skornar; en við fyrstu skoðun eptir baðið fannst kláði á 3 bæjum í 15 kindum alls, og við aðra skoðun þar á eptir á 4 bæjum í 30 kindum alls; voru tvær af þeim skornar, en hinar teknar til lækninga, og var allt það fje, sem gengið hafði saman við kindur þessar, síðan tvíbaðað. Við næstu skoðun þar á eptir varð ekki kláðavart; en við nýja skoðun, er fram fór um árslokin, varð vart við kláða á tveim bæjum í sinni kindinni á hverjum bænum; var fjeð á þeim bæjum síðan baðað. Við skoðun um miðjan janúarmánuð fannst kláði í einni kind; var hún tekin til lækninga, og allt fjeð, er hún hafði gengið saman við, baðað. Í miðjum janúarmánuði ferðaðist dýralæknirinn eptir ósk lögreglustjórans til Kjósarhrepps og nokkurra annara hreppa, til að grennslast eptir um ástandið þar sem ískyggilegast þótti, og skýrði hann amtinu frá 31. s. m. að ætla mætti, að kláðavottur sá, sem þar hafi fundizt, væri allæknaður. En í skýrslu sinni 6. marz getur hinn setti lögreglustjóri þess, að hann þá hafi verið nýbúinn að fá vitneskju um, að kláði hafi á ný fundizt á einum bæ í breppnum.

Í *Þingvallasveit* fór almenn böðun fram í nóvembermánuði. Á undan baðinu hafði fundizt ein kind með kláða, en eptir baðið tvær kindur sín á hverjum bæ, og var síðan fjeð á þessum bæjum baðað á ný. Síðan hefir fjárkláðinn ekki gjört vart við sig í þessum hreppi.

Í *Grafningshreppi* varð ekki kláðavart fyrstu vikurnar eptir rjettir, en samt var allt fje þar tvisvar baðað á tímabilinu frá 18. okt. til 5. nóvember. Við aðra og þriðju skoðun eptir böðin kom fram kláðavottur á 6 bæjum í alls 7 kindum, og hefir allt fjeð á þeim bæjum síðan verið tvíbaðað frá 6. til 20. desembermánaðar. Við næstu skoðun, er fram fór þar eptir, fannst enginn kláði í hreppnum, en við skoðun er fram fór 17—23. janúar fannst þar 1 kind með kláða og hefir allt fjeð á þeim bæ síðan verið tvíbaðað.

Í *Grímsneshreppi* fannst í rjettunum kláði á 4 kindum, og við almenna skoðun í hreppnum 4.—12. okt. ennfremur í 3 kindum. Við skoðun síðast í sama mánuði fundust ennfremur 7 kindur með kláða á 3 bæjum. Allar þær kindur, sem kláðinn hafði komið fram í, voru skornar og fjeð allt tvíbaðað á 4 bæjum þar sem kláðavart hafði orðið; þar að auki fram fór almenn böðun á öllu fje í hreppnum í byrjun nóvembermánaðar. Við 3 eptirfylgjandi skoðanir varð kláðavart á 9 bæjum, alls í 11 kindum; voru kláðakindurnar skornar, en fjárhópar þeir, er þær fundust í, tvíbaðaðir. Þar eptir hafði síðast í desembermánuði fundizt kláði á einum bæ í hreppnum, og eptir nýár vottur í tveim kindum, sinni á hverjum bæ. Var fjeð á þessum bæjum tvíbaðað. Síðan hafði 19. febr. kláðablettur fundist í tveim lömbum á einum bæ, og var allt fje þar þareptir baðað einusinni, og átti að baða það í annað sinn um það leyti hin síðasta skýrsla lögreglustjórans var send amtinu.

Í *Ölveshreppi* fannst kláði eptir rjettir í 7 kindum á 3 bæjum. Um október og nóvembermánaða mót var allt fjeð í hreppnum baðað. Við tvær eptirfylgjandi skoðanir fannst enginn kláði í hreppnum, en þó var til tryggingar ný almenn böðun framkvæmd. Við tvær næstu skoðanir fannst enn enginn kláði í hreppnum, en við skoðun í fyrra hluta janúarmánaðar fannst blettur í einni kind á stærð við fingurgóm, og kom mönnum saman um, að það væri kláði, kindin var skorin og allt fje á bænum og annað fje, er hún hafði haft samgöngur við, baðað.

1867
17
16. marz.

Í *Selvogshreppi* hafa 2 almenu böð fram farið um október og nóvembermánaðamót, og hefur eigi þar orðið vart við kláða við skoðanir þær, sem síðan hafa fram farið.

Því næst skal jeg leyfa mjer að skýra frá því, sem kunnugt er um ástandið í Borgarfjarðarsýslu:

Eptir skýrslu hlutaðeigandi sýslumanns hafði eigi orðið vart við fjárkláða í sýslu þessari í rjettunum í haust, en um sama leyti fannst þó kláði í einum eða tveim gemlingum í Lundareykjadal, sem voru skornir. Aptur var allt fje í sýslunni talið heilbrigt við skoðanir, er fram fóru í byrjun nóvembermánaðar. Síðan hefir þó fundizt kláði á bæjunum Neðrahrepp og Grund í Skorradalshreppi og á Varmalœk. Á hinum tveim fyrstnefndu bœjum fannst kláðinn í einni kind á hverjum bœ, og voru þær skornar, en fjeð á Grund baðað, og eptir skýrslu frá landshöfðingjasekretera Jóni Jónssyni, sem var sendur til Borgarfjarðarsýslu í síðari hluta desembermánaðar til að aðstoða lögreglustjórann við ráðstafanir og framkvæmdir í fjárkláðamálinu, var búið að gjöra ráðstafanir til að baða fjeð í Neðrahreppi. Um meðferðina á fjenu á Varmalœk hef jeg ekki enn fengið skýrslu frá lögreglustjóranum, en mjer hefur borizt fregn um, að það hafi verið skorið.

Eins og herra landshöfðingjanum er kunnugt, hafa Borgfirðingar viljað fá sig undanþegna frá að baða fje sitt í vetur eins og fyrirskipað var í optnefndri auglýsingu 30. ágúst f. á., og hefi jeg við annað tœkifœri skýrt yður hávelborni herra frá, að eptir að jeg hafði tilkynnt þeim brjef yðar frá 6. desember f. á., þar sem þeim er neitað um slíka undanþágu, fór hlutaðeigandi sýslumaður þess enn á ný á leit í brjefi frá 15. jan. þ. á. eptir ósk nokkurra hreppa, að hver sá hreppur í sýslunni, sem vildi skuldbinda sig til að skera endurgjaldslaust af hálfu hins opinbera allt hið kláðasjúka fje sitt, mætti verða laus við að baða eður reyna lækningar. En þar eð það virtist auðsætt, að þetta boð væri mjög þýðingarlítið, og þar eð síðan í haust hafði orðið vart við fjárkláða í sýslunni, þótti mjer ekki einu sinni ástœða til að bera þessa ítrekuðu beiðni hlutaðeiganda upp fyrir herra landshöfðingjanum, heldur endurnýjaði í brjefi dags. 3. f. m. hinar áður gjörðu fyrirskipanir um almenna böðun fjárins í allri Borgarfjarðarsýslu, eins og í öðrum hjeruðum á hinu kláðagrunaða svæði, og tók jeg í þessu tilliti sjerstaklega fram, að á þeim stöðum, þar sem kláðavart hefði orðið síðan í haust, bæri að framkvæma baðanir undir eins og því yrði við komið á öllu fje, sem nokkur líkindi væru til að hefði haft samgöngur við hið sjúka fje, og hið sjúka að takast til reglulegrar lækningameðferðar, að því leyti það eigi hafi verið skorið, og að framkvæma skyldi eitt bað á öllu öðru fje í sýslunni, en með tilliti til þess mætti um tímann, þá er baða skyldi, haga sjer meira eptir hentugleikum fjáreigandanna, þó svo, að baðinu væri lokið fyrir næstkomandi sumarmál. Síðan hefi jeg ekki meðtekið skýrslu um, hvað gjörzt hefir í Borgarfjarðarsýslu; en það sem gjörir svo mikla erfiðleika með að koma máli þessu í viðunandi horf í nefndri sýslu, er hið mikla vantraust, sem sýslubúar sýnast hafa á lækningum og böðunum, og það álit þeirra, að það sje nœgileg trygging gegn útbreiðslu fjárkláðans að skera hina einstöku fjárhópa, sem kláðinn kemur upp í. Ítarlegri skýrslu um ástandið í Borgarfjarðarsýslu sje jeg mjer ekki fœrt að gefa að sinni, en jeg vonast eptir að geta gefið slíka skýrslu sem allrafyrst, eptir að hinn setti lögreglustjóri í fjárkláðamálinu á svæðinu fyrir sunnan Botnsvoga, landshöfðingjasekreteri Jón Jónsson, sem með brjefi herra landshöfðingjans frá 4. þ. m. einnig var skipaður til sem settur sýslumaður í Borgarfjarðarsýslu fyrst um sinn að gegna öllum lögreglustjóra- og dómarastörfum í málum viðvíkjandi upprœtingu fjárkláðans í tjeðri sýslu, — er kominn heim úr ferð þeirri, sem hann hefir tekizt á hendur þangað til að gjöra hinar nauðsynlegu ráðstafanir í máli þessu.

Að síðustu skal jeg geta þess, að eptir þeim skýrslum, sem amtið hefir meðtekið **17** frá Árnessýslu og Rangárvallasýslu í suðuramtinu og Mýrasýslu, Dalasýslu og Strandasýstu í vesturamtinu, hefir ekki orðið vart við fjárkláða fyrir utan hið kláðagrunaða svæði, og skal þess sjerstaklega getið, að jeg að vísu hefi álitið, að austurtakmörk þessa svæðis ættu að álítast að vera vatnalínan Ölfusá, Hvítá og Brúará, og að þar sem talað er um svæðið milli Hvítánna í auglýsingunni frá 30. ágúst f. á., þá sje þar með haft fyrir augum svæðið milli þessarar línu að austan og Hvítár í Borgarfirði að vestan. En samt sem áður hefir hinn setti lögreglustjóri í fjárkláðamálinu sjerstaklega kynnt sjer ástandið í Biskupstungnahreppi, sem er fyrir austan Brúará, og hefir hann skýrt mjer frá, að þar hafi enginn kláði fundizt. Frá Snæfellsnes- og Hnappadalssýslu hefi jeg enn ekki meðtekið skýrslur um hinar fyrirskipuðu skoðanir, en engin líkindi eru til, að fjárkláðinn hafi útbreiðzt þangað frá suðurumdæminu. 16. marz.

— *Brjef* landshöfðingja *til beggja amtmanna, um* fjárrekstrabann. — Samkvæmt tillögum amtmannsins yfir suður- og vesturumdæminu í brjefi frá 16. þ. m., skal með þessu brjefi bannið í auglýsingu landshöfðingja frá 30 ágúst f. á. gegn fjárrekstrum og fjárflutningum úr sveitum á svæði því milli Hvítánna, sem grunur er á um fjárkláða, í önnur hjeruð, og úr öðrum hjeruðum inn á þetta svæði, lengt um óákveðinn tíma, þannig að vesturtakmörk hins nefnda svæðis verði Hvítá í Borgarfirði, en austurtakmörk þess Ölfusá, Hvítá og Brúará. **18** 18. marz.

Þetta er tjáð yður, herra amtmaður, til þóknanlegrar leiðbeiningar og birtingar fyrir öllum hlutaðeigöndum.

— *Skýrsla* amtmannsins *yfir suður- og vesturumdæminu um* fjárkláðann í Borgarfirði. — Í framhaldi af brjefi amtsins dags. 16. þ. m., innihaldandi skýrslu um heilbrigðisástand sauðfjárins á hinu kláðagrunaða svæði í suðuramtinu, skal jeg eptir þeim skýrslum, er jeg nú hefi í höndum, leyfa mjer að gefa eptirfylgjandi ítarlegri skýrslu um ástandið í Borgarfjarðarsýslu. **19** 22. marz.

Eins og segir í fyrrnefndri skýrslu hafði orðið vart við kláða á Neðrahrepp og Grund í Skorradalshreppi og á Varmalœk í Andakýlshreppi. En þar að auki hefir eptir nýárið komið fram kláði á þessum bœjum í Flókadal í Reykholtsdalshreppi: Hæli, Brennistöðum, Hrísum, Steðja og Brúsholti. Á Neðrahrepp *og* Grund hefir fjeð verið tekið til lækningmeðferðar og ætlast nú að vera heilbrigt, en á hinum bœjunum var allt fjeð skorið á þorranum. Enn fremur voru menn hræddir um, að kláðavottur hefði fyrir mánuði síðan fundizt í einum lambhrút á Skarði í Lundareykjadalshreppi og var hann skorinn og 39 gemlingar, er hann hafði gengið saman við; en þó fannst engin kláðabóla í gærunum af þeim þegar þær voru rakaðar, og þykir því tvísýnt, hvort hjer hafi verið sóttnæmur kláði. Loks hefir fyrir hálfum mánuði síðan fundizt kláði í sauðum á Indriðastöðum í Skorradalshreppi; voru þeir skornir, en ráðstafanir gjörðar til að baða annað fje á bœnum.

Eptir skýrslum þeim, sem amtið hefir meðtekið frá sýslumanninum í Mýra og Borgarfjarðarsýslu, og frá hinum setta lögreglustjóra, hefir enn engin almenn böðun sauðfjárins fram farið í sýslunni. Hinn setti lögreglustjóri skýrir frá, að hann hafi lagt fyrir fjáreigendur að hlýðnast án frekari undandráttar skipunum herra landshöfðingjans og amtsins í þessu efni, og hefðu flestir bœndur tjáð sig fúsa til að baða þegar ærnar væru